

Hayalet Gemi'nin güvertesinde buluşan üç yazarın birlikte yolculuğu sürüyor. 'Bir akım, grup, çete değil, edebiyatı konuşarak, paylaşarak yaşamını sürdüren bir üçlüyüz' diyen Ayfer Tunç, Murat Gülsoy ve Yekta Kopan'ın yeni kitapları aynı gün çıktı. 'Biz ve bize benzeyen yazarların derdi, yazdıklarımızın piyasanın anladığı anlamda algılanması değil, nitelikli okur tarafından alınılması'

[11/05/2007](#) (672 defa okundu)

ASLI TOHUMCU ([E-mektup](#) | [Arşivi](#))

'Tek derdimiz nitelikli okurla buluşmak'

Ayfer Tunç'un Ömür Diyorlar Buna'sı öyküleştiren söyleşiler; insanı gerçek, has öykü okumanın tadına kavuşturan, yaşama, insana dair içerden ve hazine değerinde kayıtlar tuttuğu kitabı. Bir öykü daha, bir tane daha dedirtiyor içtenliği, hüznüyle. İstanbul'da Bir Merhamet Haftası, birbirini tanımayan yedi farklı kişiden, yedi gün boyunca her sabah göndereceği bir resim hakkında akıllarına geleni akıllarına geldiği gibi yazmalarını isteyen bir yazarın deneyini, belki de utanmadan yedisini birden günaha sokma çabasını anlatan romanı Murat Gülsoy'un. Kendi yedi kişisine vermiş mi ki istediklerini, biz okurlara verecek finalinde, üstelik bizi kendisi yaratmamışken. Dolayısıyla otokontrolsüz, sürprizli!

Bol çevirmen müdahaleli çeviri metinden, öykü olarak tasarlanmış bir oyuna, oradan bir mektuba, derken sansürlü kitaplara sığrayan, değişik atmosferler ve üsluplar arasında gezinirken okuyanı yine şaşırtan Karbon Kopya öyküleri Yekta Kopan'ın. Her daim oyuncaklı, ancak okuyucusuyla oynamıyor.

'Nitelikli okurla buluşmak' istediklerinin altına kalın bir çizgi çeken bu üç yazar, yeni kitaplarını aynı gün ellerine aldılar. Yazarın, yazdıkları üzerine konuşması zor, bazen yakışıksızdı; katil uşak dedirtmemekte fayda vardı. O yüzden bu deli kuyuya bir taş attı, üç akıllı taşı çıkarıp ona geri fırlattı. Diyeceğim o ki, bu söyleşide bu üç yazarın kitaplarını boşuna aramayın, sadece yazarların kendilerini bulacaksınız. Çünkü taş geri gelirken üzerinde eğrisiyle doğrusuyla edebiyat vardı, yazmak üzerine, yazarın ve edebiyatın geleceği üzerine düşünceler, bugüne dair şikâyetler, manifestolarla değil yeniyi aramak üzerinden yazılmış ortak bir tarih vardı. Kendi büyük resimlerini, ortak bir arayışın altını ısrarla çizdiler.

İçlerinden birinin şirazededen çıkıp eylemin göbeğine dalmasını hevesle beklerken ben, kitap eklerine 'başka bir tür edebiyatı' işaret eden sarı sayfalar koyma, basılı benzerlerinin tozunu atabilecek bir internet dergisi kurma gibi fikirlerle, sakın sakın uzaklaştılar.

Bu söyleşinin girişinde sizi nasıl tanımlayacağımı, aslında nasıl özetleyeceğimi düşündüm de; son dönem edebiyatın üç usta yazarı demiş yayıneviniz verdiği ilanda. Sizce ne demeli?

Ayfer Tunç: Benim, 'usta' sözcüğüne itirazlarım bilinir. Çok hoşlanmam edebiyatta usta sözcüğünden, ama yerine konabilecek ve durumu anlatacak başka kelime yok. Çünkü zamanla ilgili bir şey burada kastedilmek istenen. Evet, yeni kuşağın yazarlarıyız ama ben ilk yazımı 1982'de yayımladım, demek ki yirmi beş yıldır yazıyorum. Umarım bundan sonra bana genç yazar demezler. Türk edebiyatının içinde bulunduğu durumu, yapısını anlatabilecek net cümleler kurmak kolay değil. Biraz tozlu bir dönemden geçtiğimiz duygusu var bende. Dolayısıyla böyle bir dönemde nasıl tanımlanacağımız zor bir cümleyi gerektirebilir. Yazının yansımalarına değil, edebiyatın kendisine odaklanmış yazarlar olarak görüyorum kendimizi. Biz ve bize benzeyen yazarların derdi, yazdıklarımızın piyasanın genelde anladığı anlamda algılanması değil, nitelikli okur tarafından alınılması. En temel ortak derdimizin bu olduğu söylenebilir. Nitelikli okur ile buluşmak isteyen yazarlar.

Aynı şey sizin için de geçerli mi?

Yekta Kopan: Ayfer'in dediği gibi edebiyat ürününün sunumuna, üretiliş, tüketiliş tarzına ve özellikle iddialara, onların çevresinde yaratılan büyüye kapılmadan, edebiyatın içinde önce okur, sonra yazar olarak var olmaya çalışan insanlar olarak görüyorum kendimizi.

Murat Gülsoy: Öykü, roman, deneme ve diğer edebi türler içerisinde yapıtlar üretmeye çalışıyoruz, ama bizi bunun dışında da birarada tutan bir tarihsel geçmişimiz var. Dergi çıkarmak, radyo programları yapmak, internet üzerinden yayıncılık yapmak... Edebiyatı konuşarak,

düşünerek, başkalarıyla paylaşarak yaşamını sürdüren bir üçlüyüz. Bu üç kişiyle sınırlı değil, ama kitaplarımız aynı anda çıktığı için böyle bir buluşma oldu. Bizleri bir araya getiren daha temel bir yaklaşım, edebiyata ve hayata bir yaklaşım var. Yazdığımız metinlerin birbirine akrabalıkları anlamında değil ama. Tersine çok farklı şekillerde yazdığımızı düşünüyorum. Bir ekol oluşturacak bir edebi çizgiden de bahsetmiyoruz. Biraz daha yapıtların dışındaki bir dostluktan bahsediyoruz.

Adlarınız zikredildiğinde Hayalet Gemi geliyor akla. Dergiyle birlikte bir de duruş... Bir duruş var mıydı? Vardıysa, derginin yayın hayatına son vermesi bu duruşta bir şeyleri değiştirdi mi?

Gülsoy: Onun da bir manifestosu yoktu. Temel bir ortak paydada birleşmek vardı: Yeni bir şey söylemek, kendi sözünü söylemek, arkasında duramayacağın büyük tartışmalar açmak yerine araştırarak bulduklarını paylaşmak gibi bir şeydi. Daha sonra büyüdü, katılımlar arttı, evrilmeye devam etti. Çok yazar yetiştirdi ya da var olan yazarları kendisine çekti.

Tunç: Türk edebiyatının son yirmi yılına baktığımızda -ki on yılı Hayalet Gemi olarak kabul edersek- edebiyat kanonunun desteğinde olmadan çıkan, oradan herhangi bir beklentisi olmayan, tamamen kendi gibilere, son derece spontane bir şekilde seslenmiş bir dergiydi. Varlığını da buna borçluydu, yükselişini de. Kendi okurunu kendi yarattı, hazır bir okura bir malzeme sunmadı. Hem okurları, hem yazarları birlikte geliştirdi. Bu çok önemli, bunu tarih yazacaktır. Tabii tarih kalırsa, edebiyat kalırsa. Fakat bu büyük oluşumdan nemalanmak istemem, çünkü ben sadece son iki senesinde vardım. Keşke daha öncesinde olsaydım.

Kopan: Ben, Hayalet Gemi söz konusu olduğunda kendimi örnek olarak gösterebiliyorum. Çünkü ben aslında Hayalet Gemi'yle var oldum.

Ben bir kuşak arkanızdan gelen bir yazarım, oysa benim kuşağımdan böyle bir iş çıkmadı. Hayalet Gemi gibi bir oluşum yaratamadık.

Gülsoy: Gözlemlediğim kadarıyla şunu söyleyebilirim: 80 darbesinin sonrasında, hakikaten büyük bir kültürel kuraklık döneminde ilköğrençliğimizi yaşarken, bunun sıkıntısını ilköğrençlerimizde hissediyorduk. Biz de 92'de çıktık ama, bunun hazırlık safhası, bizi biz yapan yıllar 80'li yıllar. O yılların bütün o sıkıntılarını bünyemizde taşıdık. Birazcık o birine kenetlenme, aynı dili konuşma oradan geliyor olabilir.

Kopan: Birbirimizi anlamaya, geliştirmeye yönelik bir hissiyatımız vardı, hâlâ da var; çünkü hâlâ sıklıkla görüştüğümüz, düşünce, edebiyat, kültür, sanat, bütün bunları paylaştığımız insanlar olmamızın dışında arkadaşız. En içe dönük, kişisel sınırlarımızı paylaştığımız insanlar. Bütün bu insanların bunları paylaşmak konusunda 80 sonrasında biriktirdikleri elbette bütünleyici, ama derginin kişiliği de, bütün bunları birleştiren bir tutkal etkisi gösteriyordu, gösterdi.

Gülsoy: Konuyu bilmeyenlerde yanlış bir intiba uyansın istemem. Bir Hayalet Gemi çetesi yok. Tam tersine o konuda çok hassas davrandığımızı söyleyebiliriz. Yıllardır çeşit çeşit arkadaşımızın kitapları çıkar, birbirimiz hakkında eleştiri, tanıtım yazmayız, üzerine konuşmayız. Temel bazı ilkeleri koruyoruz.

Daha içsel bir fayda üzerinden yürütüyorsunuz ilişkinizi yani.

Kopan: Nasıl Hayalet Gemi kendisi üzerine konuşmayı sevmiyorsa, onu çıkararak insanları da, hem o yıllarda hem aradan geçen bunca zamanda birbirleri üzerine konuşmadı.

Tunç: Kamuoyuna tabii. Kendi aramızda eleştiririz.

Çetesiniz yani...

Tunç: Tabii canım! Ekleme istediğim bir şey var. 12 Eylül olduğunda on altı yaşındaydım. 12 Eylül'ün hemen ertesinde, bu kuraklık tam başlamadan, bir önceki kuşağa ait yazarlarla daha içli dışlı olma dönemini yaşadım. Murat'ın kuraklık olarak adlandırdığı; onlar için gerçekten kuraklık olan, bizim içinse bir önceki dönemden has edebiyatın çeşitli siyasi nedenlerle bir parça kirlendiği ve örtüldüğü bir dönemdi. Çok ciddi bir içe kapanma oldu çünkü dergi çıkartmak izne tabiydi ve o izni alabilen yoktu. Herkes seçki adı altında çıkarırdı 80'li yıllarda dergilerini. Yokluktan doğan bir çabanın içersindeydik. Şimdi gelinen noktada, internet devrimiyle birlikte bakılması gereken basılı dergi dünyası değil artık. İnsanların kendini ortaya koyabilme mecraları çok ciddi değişti ve bunun ilerde daha da köklü değişeceği kanaatini taşıyorum.

Ayfer'in kitabını bitirdiğimde hayatımın B sınıfı bir Amerikan filmine benzediğini bir kez daha fark ettim ve bizim hikâyemiz ne olacak diye merak ettim.

Tunç: Benim çocukluğumda şehirlerin karakterleri vardı; Bursa Adapazarı'na, Adapazarı İzmit'e, İzmit Trabzon'a benzemezdi. Şimdi bir yere gitmek bana tat vermiyor artık ülke içinde, her yer birbirinin aynı. Hayattaki bu aynılışma beni çok mutsuz ediyor. Bu aynılışmanın nasıl kırılacağı,

nereden bir zenginlik doğacağı benim için hayatın en büyük sürprizi gelecekte beklediğim.

Kopan: Sadece Türkiye'de değil, dünyada var olan bir sorun aynılaştırma. Bunun çeşitli tipleri var; bir, ekilen tohumların getirdiği kişiliklerden ve o kişiliklerin bugün yaptığı eylemlerden kaynaklanan aynılaştırma ve bir de dayatma yoluyla yapılan aynılaştırma.

O zaman, Ayfer'in kitabında ortaya çıkan, her hayatın bir sanat yapıtı olduğu düşüncesi ne olacak? Sanat yapıtı da mı kalmayacak öyle hayatlar kalmadığı için, yoksa...

Tunç: Yazar var olduğu sürece olacaktır. Belli çağlar sanata hak ettiğinden fazla yük yükler. Yaşadığımız çağ aslında sanatın üzerindeki yükü de kaldırıyor, bunun teorik yansımalarını da görüyoruz. Değişik sanat görüşleri başladı. Sanat benim için her şeyin içinde olan bir şey. Hayatın bakışa göre bir sanat yapıtı olabileceğini düşünüyorum. Ben gene gelecekte bir sanat yapıtı niteliği taşıyacak hayatlar göreceğim. Ama bu başkalarını ne kadar ilgilendirecek onu bilemiyorum.

Gülsoy: Benim bir sanat yapıtından beklediğim, benim bakış açımıyla oynamasıdır, gerçekliğe yaklaşımında bir değişiklik yaratmasıdır. Bu olumlu olur, estetize eder durumu, karikatürize eder, zekâmı çalıştırır veya irkildir, tiksindirir... O yüzden hep var olacağını düşünüyorum. İnsan zihni var olduğu sürece o şeyi yaratacaktır.

Tunç: 18. yüzyılın sanatçılarına bugünün örneklerini gösterseydin, hiçbirinin sanat olmadığını söylerlerdi. Ben mesela muhafazakâr kalmaktan korkuyorum bu çağın içerisinde, çünkü hızlı bir değişim var. Onun için sanat konusunda kesin yargılarda bulunmak da beni rahatsız ediyor. Bir zamanlar gerçek sanatın ya da yeni doğacak sanatın önüne dikilmiş kişiler gibi olduğumu fark etmek benim için büyük mutsuzluk olur.

Kopan: Sanat izleyicisinin erozyonu da bu yüzden korkutucu bir şey olmaya başlıyor. Sanat üretiminde de lezzetli olmayan bir şey doğuracaktır kaygısı insanı çok düşündürüyor. Dediğine ben de katılıyorum; muhafazakar olmaktan korkmak, sanat üreticisinin belli başlı mottolarından biri olmalı.

Yekta, hep yeni biçimler deneyen, yazarı, yazma eylemini ve sürecini en çok sorgulayan yazarınız bu üçlüde. O türden bir erozyondan kaygı duymadığını ya da duyduğunu, kaygıyı umursamadan yazdığını düşünmüşümdür.

Y.K: Ya da çok fazla kaygı duyuyordur, duyduğu kaygıyı birebir okuruyla paylaşmak istiyordur. Çünkü o okurla yer değiştirmek eyleminden hoşlanan bir yazardır. O okurun yerinde olmak, o metne okurun gözünden bakmaktan hoşlanan bir yazardır. Ben böyle derdim. Bütün metinlerimde bu durumun üstüne hem içerik hem biçim olarak gidiyorsam, bu da bir süre sonra muhafazakârlaşmaktır. Bu da aynı derecede beni tedirgin eder. Böyle bir şey hissedersen bunun da üstüne giderim. Sonuçta benim için, bunun kaygısını duymuyorum değil bu sorunun cevabı. Hiçbir zaman metnin isminin arkasında kalması gibi bir şey olamaz. Bir imza yazarı olmaktan çok korkarım. İmzanın bir değer olmaya başlamasından çok korkarım. Benim için önemli olan, ürettiğimde bir değer varsa o sadece metnin kendisi olmalıdır.

Ama bir sonraki kitabınızı başka bir imzayla yayımlamazsınız...

Kopan: Elbette. Bu metin güzeldir, bu metnin yazarı Yekta Kopan'dır. Bir sonraki kitap kötü olabilir ve bunu da okurun aynı samimiyetle söylemesini isterim. Günümüzde birtakım imzalar, isimleriyle üretimlerinin çok daha önünde yer alıyorlar. Artık ne yaptıklarının bir önemi kalmıyor. Bu çok muhafazakâr bir konumdur ve böyle bir konuma gelmekten çekinirim.

Tunç: Yayın dünyası bir sektör haline gelme çabasına girdiğinden beri bir pazarlama meselesi var. Yayın dünyasının okura sunumu eser değil, yazar. Aslında nitelikli edebiyat için değişmesi gereken şey, yapıtın imgesinin yazarın imgesinin üzerine çıkması.

Ama bu yazarların suçu değil.

* * * * *

Siyasi atmosfer endişesi

Ayfer tozlu bir dönemden geçtiğimizi söylemişti. Nedense, şikâyetlerinizi merak ediyorum.

Tunç: Ben gelecekte nitelikli edebiyatı okuyacak bir avuç okur bulamamaktan korkuyorum. Bunun bir yazarın başına gelebilecek en büyük yalnızlık olduğunu düşünüyorum. Nitelikli edebiyatın peşinde olan, onun dış dünyadaki yansısıyla ilgilenmeyen bir grup yazar birbirlerinden başka yazdıklarını okutacak kimse bulamayacaklar, hepimiz nitelikli edebiyatın içimizde yarattığı

dalgalanmalarda boğulacağız. 'Bestseller' demek her şey demek değil. Ama 'bestseller' her şey demekmiş gibi bakan bir yayının dünyasının içerisinde nitelikli edebiyata yer vermeye çalışan yayınlar zor yaşıyor.

Kopan: Sermayenin özellikle 90'lardan sonra el değiştirmesi ve yayının dünyasında da birtakım düşüncelerin nemalanabileceği birer değere dönüşmüş olması böyle bir şeyi ortaya çıkardı.

Gülsoy: Bana genel siyasi atmosferin aldığı şekil daha tehlikeli geliyor. Milliyetçiliğin inanılmaz bir şekilde, hızla, yıkıcı bir şekilde yükselmesi. Antitelektüelizm. 80'lerde yaşadığımız bir dalganın bu sefer, toplumun bir sürü kesiminde daha paylaşılabilecek bir şekilde üzerimize geldiğini hissediyorum.

Kopan: Yaygın kitlelere rasyonalize edilerek yayılıyor. Gençlere olumlu bir şey olduğu söylenerek empoze edilen, birtakım düşüncelerle körüklenen bu milliyetçilik, geri dönülmez bir büyük faşizm çemberinin içine almaya başlıyor bizi.

Gülsoy: Öncesinde çok muazzam bir birikim vardı da, 80 bunu yok etti değil. Bir ilerleme vardı, büyük bir darbe vurdu buna. Geçmiş de çok toz pembeymiş gibi anlatmamak lazım.

Tunç: Geçmiş toz pembeydi demiyorum ama 80 darbesi, kültür hayatını sekteye uğratmayı önüne yapılması gereken bir siyasi amaç olarak koydu. Şu an, o zaman atılan tohumların sonuçlarını yaşıyoruz. Nitelikli düşünen, kuvvetli bir okur kitlesi olan bir ülke değiliz. Şöyle bir yanlış var; kitabeveleri açılıyor, dünya kadar kitap satılıyor. Bu bir şey demek değil. Çünkü kitabı da tüketim listesinde bir mal haline getirdi bu yeni düzen. Yazın tatile gidiyorsun, görüyorsun herkesin elinde kitap var, okumasa daha iyi onları. O kadar kötü şeyler okuyor ki çoğunluğu da. Bu sadece Türkiye'ye özgü bir şey de değil. 12 Eylül'den sonra yapılan insanın karakterinin değiştirilmesidir. Sokaktaki herhangi bir insana kendi ülkesinin, komşu ülkelerin ve dünyanın birtakım belli başlı ülkelerinin başkanlarını sorsan adını söylerdi. En az üç bakan adını sayabilirdi. Bunu bilmenin insan olmayı tanımlayan bir unsur olduğu fikri vardı kafasında. Bilgi ulaşılabiliyor, kolayca elde edilebilir ve artık kafada taşınması gerekmeyen bir şeye dönüştürüldü.

Yazar, buraya kadarmış mı diyecek peki? O dalgada boğulmaya mı bırakacak kendini?

Görüyorsunuz büyük resmi ve?

Tunç: Bu resim hiçbir zaman iyileşmeyecek. Muhtemelen yeni kuşaklardan yeni bir resim doğacaktır. Çünkü biz de beklenmeyen şeylerdik. Biz derken, bir yüzyıldan bahsediyorum, 22. yüzyılda insanlıktan nasıl bir resim çıkacak onu bilmiyorum, işim de değil onu düşünmek. Ama yaşarken bu yalnızlığın beni hep takip edeceğini biliyorum.

Gülsoy: Ben ileride daha parçalı bir yapı olacağını düşünüyorum. Bizim çocukluğumuzdaki o örgün eğitim, o toptan ilerlemeci zihniyet bitti. Daha böyle ülkelerin ulus bazında hep beraber bir yere doğru ilerlediği fikri vardı. Bir sitenin içinde bir hayat yaşanırken, başka bir varoşta başka bir çağ yaşanıyor olacak. O yüzden yine yazarlar olacak ama okurları başka bir kesim olacak...

Tunç: Ben, kendi yaptığım edebiyat açısından, arkadaşlarımdan sonra ölmek istemiyorum. Bir tek onlar kalacak. Nitelikli okurun sayısının hızla azaldığının farkındayım. Ben kitle yazarı değilim, kitle yazarı olmayı da tercih etmiyorum zaten.

Kopan: Yazarın yalnızlığı büyüdükçe üretiminde de yeni bir şeyler söz konusu olur. O yüzden umutsuzum. Ama umutsuzluk ne bir okur olarak, ne bir yazar olarak şu anki eylemlerime engel olmuyor. Tabii ben de bundan elli sene sonra hem okurun profilinde, hem o okurla buluşmak isteyen yazarın profilinde ne gibi değişimler olacağını merak ediyorum. Onun dışındaki yazarları, onun dışındaki kitapları, edebiyat demiyorum, merak etmiyorum.